

האמן החברתי יוהנס מת'יסן ביקר בישראל

מאת נועם שרון

השקטורפוזזה של הצמח. אוסטרליה 2003

בחודש מרס ביקר בישראל האמן הגרמני יוהנס מת'יסן (Johannes Mathiessen). מת'יסן בן ה-62 הוא ארכיטקט חברתי, פסל סביבתי ואיש חינוך ולדורף אשר ב-12 השנים האחרונות מקים פארקים מרפאים במקומות הרוסים ברחבי העולם בשיתוף בני נוער וקהילות מקומיות

מת'יסן הגיע לארץ כאורח משותף של יוזמת "סביבון – עסק קהילתי" (ר' כתבה בעמוד 35) ושל תוכנית הלימודים "אמנים לשינוי חברתי" בבית ספר מוסררה לצילום, מדיה ומוסיקה חדשה שבירושלים. בביקורו בן השבועיים העניק האורח שבע הרצאות, אחת מהן בכנס מוסררה הבין-לאומי לאמנות ושינוי חברתי, וסדנה מעשית שבה שוקמה חצר המשחקים של בית הספר לחינוך מרפא הדביר החדש, בשכונת ארמון הנציב בירושלים.

עבודתו של מת'יסן מתפרשת בכל רחבי העולם, מאוסטרליה, שם עבד עם הקהילה האבוריגינית וסיתת בסלע את מיתוס הבריאה האבוריגיני, דרך גאנה, שם הקים מקום מפגש בין-תרבותי, ועד גבול ארה"ב-מקסיקו, שם הוא מקים בימים אלה פארק מרפא באזור שנחצה בחומת הפרדה. היעד הבא של מת'יסן הוא מונגוליה, שם יקים פארק פסלים מסביב לאגם. בנוסף לפרויקטים במדינות המתפתחות (מדינות העולם השלישי), מרבה מת'יסן לתכנן ולהקים פארקים בקנה מידה עירוני וארצי באירופה ובארה"ב. התשלום שהוא מקבל תמורת עבודתו שם עוזר לו לממן את הפרויקטים במדינות העולם המתפתח.

מעבר לרצון בהיכרות, מטרת ביקורו של מת'יסן בישראל היתה לבדוק אפשרות להקים פארק שלום בירושלים. בהרצאותיו בארץ הוא סיפר על חלומו זה וסחף אחריו רבים, אשר הביעו עניין להצטרף אליו ולסייע לו במימוש החלום.

המקום אשר אותר כמתאים ביותר לפארק הוא נחל קדרון, ואדי בין הר הבית להר הזיתים בעל משמעות היסטורית ודתית. בימים אלו נערכים בירורים לגבי היתכנות הפרויקט במקום אשר אותר, ונעשים ניסיונות לגייס את הכספים הדרושים ואת שיתוף הפעולה של הקהילה המקומית - תושבי שכונת סילוואן.

המעוניינים לקחת חלק בהקמת פארק השלום בירושלים יפנו לנועם בטלפון 052-3482289 או בדוא"ל noamonline@gmail.com

מת'יסן על רקע העיר העתיקה בירושלים
צילום: נועם שרון

מעבר לרצון בהיכרות, מטרת ביקורו של מת'יסן בישראל היתה לבדוק אפשרות להקים פארק שלום בירושלים. בהרצאותיו בארץ הוא סיפר על חלומו זה וסחף אחריו רבים, אשר הביעו עניין להצטרף אליו ולסייע לו במימוש החלום

ירדן רגאל זמרת ונגנית לירה

כל פרטה מיוחד בעל צלילים נפלאים, נותנת קונצרטים בנגינה בלירה באירועים משפחתיים פרטיים ופומביים. תוכנית מוזיקלית הכוללת מוזיקה מתקופת הרנסנס ועד למוזיקה בת זמננו.

להזמנת קונצרט, אנא פנו כשלושה שבועות לפני התאריך המבוקש.

ירדן רגאל 04-6531339
yardenr@hefzi.org.il

שנת לימודי ביוגרפיה

מסע ללימוד ולימוד עצמי

יום לימודים בשבוע באזור המרכז.
לפרטים:

רונון האן – 052-3368280

טלי סלע – 02-5343182

למערכת
אדם-עולם

דרושה
תרומה של מחשב

adamolam2008@gmail.com

יוהנס מתייסן, יוזף בויס

בשטוטגרט, ברלין ומינכן. עם הסמכתו כארכיטקט הוא פנה לעבודה במקצוע, אך כעבור שנתיים החליט כי די לו "ארכיטקטורה בונה קירות בין אנשים", הוא אומר. "אותי עניין ליצור מרחב בין אנשים, ראיתי בכך חשיבות עליונה, במיוחד בגרמניה. שאלתי את עצמי מהי ארכיטקטורה חברתית, והתשובה שאליה הגעתי היתה – חינוך". אז שב אל ספסל הלימודים והשתלם בהוראת אמנות לפי שיטת חינוך ולדורף. אחרי שנה פנה ללמד אמנות בבית ספר ולדורף ייחודי באזור תעשייתי - היברנייה-עילית - ששילב לימודי מקצוע בתוכנית הלימודים הרגילה. "בתור מורה מתחיל לאמנות הרגשתי צורך לצאת עם תלמידי לרחוב וליצור

שם, להיות מושפעים מהרחוב ולהשפיע עליו. צורת העבודה הזו גרמה לאחד מעמיתי לספר לי על פרופסור לאמנות שמלמד לא רחוק ממני, בדיסלדורף. נסעתי לשמוע אותו ומיד נשבתי בקסמו – היה זה יוזף בויס". מתייסן הפך לתלמיד של בויס ושותף שלו לעשייה ולתפיסת העולם.

האמן הגרמני החשוב יוזף בויס (1921-1986) היה באותם ימים פרופסור כריזמטי לאמנות ובעל רעיונות מהפכניים. עוד היום שנויה דמותו במחלוקת, אולם לא ניתן עוד להתעלם מהשפעתו על האמנות והפוליטיקה הגרמנית. בויס, אשר נחשב לאחד מחמשת האמנים המשפיעים במאה ה-20, הרחיב את מושג האמנות אל תוך תחומי החיים המעשיים וטען כי כל אדם הוא אמן, ושכל מעשה חברתי שאנחנו עושים הוא "פיסול חברתי", יצירת אמנות חסרת גוף

דרכו של יוהנס מתייסן לאמנות חברתית התחילה עוד בילדותו, עת נשלח לבית ספר ולדורף בשטוטגרט. אביו זכה להיות תלמיד כיתה א' במחזור הראשון של בית ספר ולדורף הראשון בהיסטוריה, זה שהקים רודולף שטיינר בסיועו של אמיל מולט עבור ילדי בית החרושת לסיגריות ולדורף-אסטוריה שבשטוטגרט, ב-1919. בתור תלמיד פגש אביו של מתייסן את שטיינר באופן אישי, ומפגש זה הותיר עליו רושם כה עמוק עד שכשבנו הגיע לגיל בית ספר הוא החליט שהמשפחה תעבור מהכפר הקטן ביער השחור שם חיה עד אז לשטוטגרט.

אך מכיוון שכשיוהנס הקטן הגיע לגיל שבע בניית הבית

Bruce High Quality Foundation Joseph Beuys

בהיותו בן ארבע. נסע בויס עם הוריו ברכבת. עודו בוהה מבעד לחלון, הוא ראה דמות חמורת סבר, לבושה חליפה שחורה, כמו-מרחפת מעל לשדות ונשאת בשדה ראייתו. לאחר מספר דקות פנתה אליו הדמות ואמרה: "אני ניסיתי ללמד אותם את כל מה שיכולתי ללמד על אודות העולם העל-חושני. עכשיו תורך לעשות זאת – בדרך שלך"

החדש טרם נשלמה, ואביו פסל אפשרות שבנו יפסיד ולו שנה אחת בבית ספר ולדורף, נשלח הילד לעיר הגדולה לבדו, לגור אצל משפחה אומנת. ניתוק זה שחוה מתייסן – ממשפחתו מהכפר ומן הטבע שבתוכו גדל – הותיר בנפשו פצע כואב, ורק לאחר שנים רבות של יצירה, בעיצומה של חוויה רוחנית (שעליה הוא סיפר לקהל ההמום בכנס מוסררה לאמנות ושינוי חברתי), הוא הבין שהדחף שלו ליצור נבע מאותו מקום פצוע.

בסיום התיכון פנה מתייסן ללימודי ארכיטקטורה

ורודולף שטיינר

מאת נועם שרון

לגופו. בהיותו סטודנט, הזמינו אותו חברים להצטרף אליהם ללימוד משותף של חומר בעל תכנים רוחניים. כשהם הראו לו את הספר שממנו התכוונו ללמוד, הוא זיהה מיד את הדיוקן של מחברו – היה זה אותו אדם שנגלה אליו מחלון הרכבת – רודולף שטיינר. בבירור שקיים בויס עם הוריו לאחר מכן התברר לו כי יום הנסיעה ברכבת היה השלושים במרס 1925 – יום מותו של שטיינר.

בראיון בשבועון הגרמני דר שפיגל טען בויס כי הוא שומר על קשר על-חושי שוטף עם שטיינר. בהרצאותיו הוא השתמש לעתים קרובות בידע האנתרופוסופי. לא פעם קרה שבעשותו כך, אנתרופוסוף אמיץ היה קם וטוען למולו: "מדוע אתה לא אומר להם שאתה מעתיק את הכל מרודולף שטיינר?"

לשמע הדברים בויס היה צוחק ועונה: "לא, זה הפוך! שטיינר למד הכל ממני!" (הדברים המתפרסמים במאמר זה נמסרו לכתב מפי יוהנס מתייסן בהרצאות פומביות ובשיחות פרטיות. סימוכין לחלק מהדברים ניתן למצוא במאמר על הקשר בין בויס לאנתרופוסופיה שמתפרסם כאחרית דבר בספר דבורים (Bees) – שמונה הרצאות בנושא דבורים מאת רודולף שטיינר (הוצאה אנגלית: Antroposophic Press)).

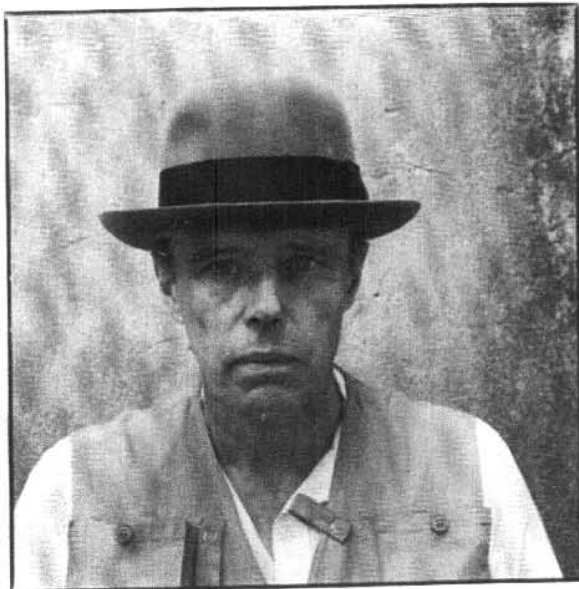
* לתגובות: noamonline@gmail.com

מהאסתטיקה החזותית האנתרופוסופית וטען שהיא חוזרת על עצמה ואינה מותירה מקום לאינדיבידואל. ביקורת דומה היתה לו גם על האנתרופוסופים עצמם.

את הסיפור המדהים הבא על בויס סיפר לי יוהנס מתייסן באחד הערבים, עת ישבנו על קנקן תה מתוק: בהיותו בן ארבע, נסע בויס עם הוריו ברכבת. עודו בווה מבעד לחלון, הוא ראה דמות חמורת סבר, לבושה חליפה שחורה, כמו-מרחפת מעל לשדות ונשארת בשדה ראייתו. לאחר מספר דקות פנתה אליו הדמות ואמרה: "אני ניסיתי ללמד אותם את כל מה שיכולתי ללמד על אודות העולם העל-חושי. עכשיו תורך לעשות זאת – בדרך שלך". לאחר שמסרה זאת, נעלמה הדמות. הילד סיפר על החוויה להוריו, אך הם לא התייחסו לדבריו ברצינות.

במלחמת העולם השנייה שירת בויס כטייס בלופטוופה (חיל האוויר הגרמני) ועסק בצילום אווירי של ברה"מ. באחת מגיחותיו הופל מטוסו והתרסק בשלג. הנווט שהיה עמו נהרג במקום, ובויס היה למשך שלושה ימים במצב של מוות קליני. חייו ניצלו בזכות נוודים טטרים

שמצאו אותו וטיפלו בו בין היתר על ידי עטיפתו בשומן חיות ולבד. לאחר שהתאושש וחזר לגרמניה, הוא החליט לפנות ללימודי אמנות מפני שלהרגשתו רק כך הוא יוכל לשחזר את הזיכרונות שהיו לו מאותם ימים שבהם נפשו שהתה מחוץ

יוזף בויס